DOI : https://doi.org/10.5281/zenodo.17550742

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ଅପପୁଷ୍ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ

ତୃପ୍ତିମୟୀ ଭୋଇ

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ କେବଳ ସାମାଜିକ ପ୍ରଗତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୁହେଁ, ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ନୂତନ ସମ୍ଭାବନାର ଦ୍ୟୋତକ। ସମୟର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟାର ଅଭିନବତା ସହ ସାମାଜିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ଘଟିଛି ବହୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ । ଚିରାଚରିତ ଉନ୍ନତିର ଆଳରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଛି ଅନେକ ସମସ୍ୟା । ଯାହା ରହିଯାଇଛି ସମସ୍ତଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳରେ । ସେଇ ସବୁ ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ପ୍ରମୁଖ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଅପପୁଷ୍ଟି । ଯାହାକୁ ମୂଳ ପ୍ରସଙ୍ଗ କରି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଉପନ୍ୟାସ ରଚନା କରାଯାଇଛି । ସେସବୁର ଆଲୋଚନା ଓ ଆକଳନ ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ, ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ, ଅପପୁଷ୍ଟି (Malnutrition), ଭୋକ(Hunger), ନଗଡ଼ା

ବିଷୟବସ୍ତୁ :

ଓଡ଼ିଶା ତଥା ସାରା ଭାରତବର୍ଷର ଏକ ବିକଟ ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଅପପୁଷ୍ଟି (Malnutrition) ଓ ଭୋକ(Hunger) । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଅତ୍ୟାଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଯେଉଁଠି ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରରେ ପାଦ ପକାଇ ସାରିଲେଣି ସେହିଭଳି ଏକ ଉନ୍ନତ ଦେଶ ଭାରତବର୍ଷ ହେଉ କି ଭାରତ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ଯେକୌଣସି ରାଜ୍ୟ ହେଉ କି ସାରା ପୃଥିବୀ ହେଉ ଭୋକ ଓପାସରେ ଶିଶୁ ମରିବା କଥା ଏକ ନିନ୍ଦନୀୟ ଘଟଣା । ଏହି ଉତ୍ତର ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଶିଶୁ ଅପପୁଷ୍ଟିଜନିତ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ହେବା ଏହା ଆମ ପାଇଁ ଯେତିକି ଲଜ୍ୟାକର ଘଟଣା ସେତିକି ଗମ୍ଭୀର ସମସ୍ୟା ମଧ୍ୟ ।

ଶିଶୁମଡ଼କ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ସାମାଜିକ ଆର୍ଥିକ ସ୍ଥିତାବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଆସିଥିଲା ନଗଡ଼ା । ୧୯୧୬ ମସିହା ଜୁନ୍ ୩୦ରେ ତିନି ମାସରେ ଉଣେଇଶ ଜଣ ଶିଶୁଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ପର୍କିତ ଖବର ପାଇଁ ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର ସୁକିନ୍ଦା ବ୍ଲକ୍ ଅନ୍ତର୍ଗତ କାଳିଆ ପାଣି ନିକଟସ୍ଥ 'ନଗଡ଼ା' ଯାହାକୁ ଭୋକର ଭୂଗୋଳ କୁହାଯାଏ । ନଗଡ଼ା ଏକ ବାସ୍ତବତା, କୌଣସି ମିଥ୍ୟା କିମ୍ବା କଳ୍ପନାରେ ଗଢ଼ା କାହାଣୀ ନୁହେଁ । ଭାରତ ଦେଶ ତଥା ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟର ବୃହତ୍ତମ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦ ଭରା 'ସୁକିନ୍ଦା' ମାନଚିତ୍ରରେ ଏହା ଗୋଟେ ଜୀବନ୍ତ ଉଦାହରଣ । ଯାହାର ମାଟି ତଳେ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ଖଣିଜ ସଂପଦ ଭରା ଯାହା ଦେଶ ବିଦେଶକୁ ଉଦ୍ୟୋଗକୁ ଦେଉଛି ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର ମୁନାଫା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆମ ଦେଶ ତଥା ରାଜ୍ୟ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଆସି ପହଂଚି ଗଲାଣି ତଥାପି ନଗଡ଼ା ବାସୀ ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ । ଯେଉଁଠି ମୁଠାଏ ଖାଇବାକୁ ନପାଇ ଶହ ଶହ ଶିଶୁ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି । ପାଣି ଟୋପେ ପିଇବା ପାଇ ମିଳି ନାହିଁ, ବିଜୁଳି ଆଲୁଅ ଏଠି ତ ସାତ ସପନ । ଏତେ ନିରୀହ ଜୁଆଙ୍ଗ ଜାତି ଯେ ସେ ଚିକିତ୍ସା କ'ଣ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅନେକ ଲୋକ ଅଧୁନା ଚିକିତ୍ସାର

ଯୋଗାଯୋଗ :
ତୃପ୍ତିମୟୀ ଭୋଇ, ଅଧ୍ୟାପିକା, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରପୁର, ଜଗତସିଂହପୁର
Email: truptimayeebhoi123@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0008-8915-604X

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୭.୦୫.୨୦୨୫	୧୧.୦୬.୨୦୨୫	୨୫.୦୮.୨୦୨୫	୧.୦୯.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ଭୋଇ, ତୃପ୍ତିମୟୀ ;୨୦୨୫। ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସରେ ଅପପୁଷ୍ଟି ପ୍ରସଙ୍ଗ। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଚ, ପୃଷ୍ଠା : ୫୩-୬୦।

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢ଼ିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.17550742
Article No - BPP00338

ବିକଳ୍ପରେ ଗୁଣି, ଗାରେଡ଼ି, ଝଡା ଫୁଙ୍କା ଏବଂ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଥାନ୍ତି । ଏଠିକାର ଜଳବାୟୁ ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥ, ଧୂଳି ଓ ବିଷାକ୍ତ ରାସାୟନିକ ପଦାର୍ଥରେ ଏତେ ଦୂଷିତ ଯେ ଆଦିବାସୀ ଲୋକମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଜଟିଳ ରୋଗରେ ପୀଡିତ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜ ଭିଟାମାଟିରେ ନିଜେ ଅସହାୟ, ନିଜେ ଅଭିଶପ୍ତ । ଏହି ନଗଡ଼ା ଶିଶୁ ମଡ଼କ ଘଟଣା ଓଡ଼ିଶା କାହିଁକି ସାରା ଭାରତରେ ଚହଳ ପକାଇଥିଲା । ଏହି ନଗଡ଼ା ତଥା ଅପପୁଷ୍ଟି ଜନିତ ସମସ୍ୟାକୁ ଭିତ୍ତି କରି ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଚିରଞ୍ଜିତଙ୍କ 'ଯୋଦ୍ଧା' (୨୦୧୭) ଓ 'ନଶ୍ୱର ଗଡ଼ର ଡାକବାଜି' (୨୦୨୧), ମମତାମୟୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ 'ଲୁହା'(୨୦୨୨) ଉପନ୍ୟାସ ରଚିତ ।

ଆଲୋଚନା :

ଯୋଦ୍ଧା (୨୦୧୭) :

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଚିରଞ୍ଜିତଙ୍କ 'ଯୋଦ୍ଧା' (୨୦୧୭) ଉପନ୍ୟାସ ନଗଡ଼ା ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆଧାରିତ । ଏହି ଉପନ୍ୟାସଟି ପ୍ରଥମେ ୨୦୧୭ ମସିହା କଥା ପତ୍ରିକାର ଫେବୃଆରୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ପରେ ପୁସ୍ତକ ଆକାରରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଛି । ଯାଜପୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ନଗଡ଼ା ହେଉଛି ଜୁଆଙ୍ଗ ଅଧିବାସୀଙ୍କର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଭୋକର ଭୂଗୋଳ । ଅପପୁଷ୍ଟିଜନିତ ଉଣେଇଶି ଜଣ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ ଅବସ୍ଥା ପାଇଁ ସମଗ୍ର ଦେଶରେ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଆସିଥିଲା ନଗଡ଼ା । ସେଇ ଅପପୁଷ୍ଟିଗତ ଭୂଖଣ୍ଡର କାହାଣୀ ହେଉଛି 'ଯୋଦ୍ଧା'ଉପନ୍ୟାସ। ଯେଉଁଥିରେ ନାବାଳକ ସୁନିଆଁ ଯୋଦ୍ଧାଟିଏ ହୋଇ ବାଟ କଢ଼େଇ ନେଇଥିଲା ଯେ ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁମାନେ ଖାଇବାକୁ ନପାଇ ଭୋକ ଉପାସରେ ଅକାଳରେ ମରିଯାଉଛନ୍ତି । 'ଭୋକ' ବି ହୋଇପାରେ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଯାହାକି ଏ ଉପନ୍ୟାସରେ ମୌଳିକ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି। ସୁନିଁଆ ହେଉଛି ଉପନ୍ୟାସର କୁନି ଯୋଦ୍ଧା ଯିଏକି ତାର ଭାଇ ଚରଣକୁ ବଞ୍ଚେଇବା ପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ କରିଛି।

ଉପର, ତଳ, ମଝି ନଗଡ଼ା ମିଶିକି ଅଛି ଯେଉଁଠି ଆଦିବାସୀ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଉପର ନଗଡ଼ାରେ ନିଧିଆ ଓ ଚୁକେଇ ବସବାସ କରନ୍ତି। ତାଙ୍କର ତୁଳସୀ, ସୁନିଆଁ, ମାଙ୍ଗିଳି, ମାନସି, ରାଜସୁ ଓ ଚରଣକୁ ମିଶାଇ ଛଅଟି ସନ୍ତାନ ପୁଣି ଗୋଟେ ପେଟରେ। ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଧିଆ ଓ ଚୁକେଇର ଚିନ୍ତା ଟିକିଏ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା କିଏ ମଲା କିଏ ହଜିଲା । ପୁଅ ରାଇସୁ ଭୋକ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଛି । ରାଇସୁ ପରି ଜାଇନ ପ୍ରଧାନ, ମଙ୍ଗଳ, ବିକ୍ରମ, ନଟରାମ ଆଦିଙ୍କ ଛୁଆ ଅପପୁଷ୍ଟି ଶିକାର ହୋଇଥିଲେ। ରାଇସୁର ମୃତ୍ୟୁ ବଡ଼ ଭାଇ ସୁନିଆଁକୁ ଦେଇଛି ଗଭୀର ମାନସିକ ଯନ୍ତ୍ରଣା । ତାକୁ ଅନୁଭବ ହେଉଥିଲା ଭାଇ ରାଇସୁ ମରିଯିବା ରେ ମଧ୍ୟ ପୁନର୍ଜନ୍ମ ନେଇଛି ପକ୍ଷୀ ରୂପରେ । ସେ ପକ୍ଷୀର ଆଖିରେ ଭାସୁଥିଲା ଡ଼ିମା ଆଖିଆ, ଅନ୍ତଳପେଟିଆ ରାଇସୁର ମୁହଁ । ସୁନିଆଁକୁ ରାଇସୁ ଯେମିତି ଡାକୁଥିଲା, ପକ୍ଷୀ ବସୁଥିବା ଗଛ କୋରଡରେ ପାଣି ଦେଇଛି, ଭାତ ତୁଣ ତରକାରୀ ଦେଇଛି ଯାହାଫଳରେ ଗ୍ରାମସିରି ମାରା ହୋଇଗଲା ବୋଲି ପଧାନ, ନାଗମ, ଗାଁବାଲାଙ୍କର ଆକ୍ରୋଶର ଶିକାର ହୋଇଛି । ଏପରିକି ଘରେ ମା, ବାପାଙ୍କ ଠାରୁ ମାଡ଼ ମଧ ଖାଇଛି । ରାଇସୁ ପରି ଚରଣର ମଧ ଦେହ ତାତିଛି । ନଗଡ଼ାର ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ଭାବୁଥିଲେ ଗ୍ରାମସିରି କୋପ କରିଥିବାରୁ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକ ମରିଯାଉଛନ୍ତି । "ଖାଲି ଏକା ରାଇସୁ ନୁହେଁ, ନଗଡ଼ାର ତିନି ସାହିରେ ସବୁ ଛୁଆଙ୍କ ଜୀବନ ଭାରି ଶସ୍ତା । କେତେବେଳେ କିଏ ଜନ୍ମ ନଉଛି, କେତେବେଳେ କିଏ ଆଖି ବୁଜି ଦଉଛି ତା'ର ହିସାବ ରଖିବାକୁ କେହି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଘରର ଆଖପାଖରେ ଏଇ କେଇଦିନ ଭିତରେ କେତେ ଛୁଆ ମରିଗଲେଣି କଷ୍ଟ, ମୋଗଲ, ଚେଙ୍ଗ ଏବଂ ଆହୁରି କୋଳରେ ଥିବା ଆଉ ଦି' ତିନିଟା ଛୁଆଁ ଗାତ ଭିତରେ ମାଟି ହୋଇସାରିଲେଣି । ସୁନିଆଁ ଭାବୁଥିଲା, ଯଦି ହିସାବ କରାଯାଏ । ତିନି ସାହିରେ ତ ଯାହାକୁ ଯେତେ ଛୁଆଙ୍କର ଜୀବନ ଯାଇସାରିଲାଣି ।" (୧) ଏପରିକି ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ଏତେ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସରେ ଥିଲେ ଯେ ଛୁଆମାନଙ୍କୁ ଜ୍ୱର ହେଲେ ସେମାନେ ଦେବଦେବୀଙ୍କ କୋପ ଭାବୁଥିଲେ, କି ପୂର୍ବପୁରୁଷଙ୍କ ଆତ୍ମା ଶାନ୍ତି ନଥିଲେ ଏମିତି ହୁଏ ବୋଲି ତେଣୁ ସେମାନେ ଗ୍ରାମସିରିଙ୍କ ନିକଟରେ ପଣାଲାଗି, କୁକୁଡ଼ା ବଳି, ଗୁଣି ଝାଡ଼ିବା, ଚେରମୂଳି ଔଷଧ, ଝଡ଼ାଫୁଙ୍କାର ଚିକିତ୍ସା କରୁଥିଲେ । ଜୁଆଙ୍ଗ ଛୁଆଙ୍କ ଜୀବନ ଯେମିତି ପଶୁପକ୍ଷୀଙ୍କ ଭଳି, ନଗଡ଼ାର କେତେ ଶିଶୁ ଏମିତି ମରିଯାଉଛନ୍ତି ହେଲେ ସେସବୁର ହିସାବ କେହି ରଖନ୍ତିନି । ପରମ୍ପରାର ଦାୟ ଓ ଭାଗ୍ୟ ହାତରେ ନିଜ ଜନ୍ମିତ ଶିଶୁକୁ ହସି ହସି ମୂର୍ଚ୍ଛି ଦେଉଛନ୍ତି ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ଏହା କ'ଣ କମ୍ ଯୋଦ୍ଧାପଣିଆର କଥା ? କିନ୍ତୁ ସୁନିଆଁ ପରମ୍ପରା ଓ ଭାଗ୍ୟ ହାତରେ ସବୁକିଛିକୁ ଛାଡ଼ି ନଦେଇ ଚରଣକୁ ବଞ୍ଚେଇବା ପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ କରିଛି, ଯୋଦ୍ଧା ସାଜିଛି । ନିଜ ବିବାହକୁ ଛାଡି ସେ ଚରଣକୁ ଗୋଟେ କପଡ଼ାରେ ଘୋଡ଼ାଇ ଗୋଟେ ଝୁଲା ତିଆରି କରି ରାତିର ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ ବାହାରି ପଡ଼ିଛି । ଅନ୍ଧାର ରାତି ଜନ୍ତୁ ଥିବେ ବୋଲି ଡରିଛି । ସେ ଡରକୁରା ଥିଲେ ମଧ ଭାରି ସାହସୀ ଥିଲା । ସାମାନ୍ୟ ଅଠର ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲେ ମଧ ତା ଭିତରେ କମ୍ ସାହସ ନଥିଲା । ନଦୀ ପାର ହୋଇ ପାହାଡ଼ ଚଢ଼ିଛି । ଯାତ୍ରା ଏତେ ସହଜ ନଥିଲା ତଳକୁ ଗଡ଼ାଣି ଥିଲା ଦେହକୁ ନସମ୍ଭାଳିଲେ ଦୌଡ଼ିକି ପଡ଼ିବା ପରିସ୍ଥିତି । ଜଙ୍ଗଲରେ ବହୁ ପରିସ୍ଥିତି ଦେଇ ସମତଳ ଭୂମି ନିଜ ଗନ୍ତବ୍ୟ ସ୍ଥଳକୁ ପହଞ୍ଚିଯାଇଛି। ରଚଣକୁ ଦେଖିଛି ତାର ତାତି ଆହୁରି ବଢ଼ିଯାଇଛି ମୁଣ୍ଡଟା ବାହାରିପଡି ତଳକୁ ଝୁଲି ପଡ଼ିଛି । ସେଠି ଲୋକମାନେ ଚରଣକୁ ଆଫ୍ରିକା, ଇଥୋପିଆ କି ସୋମାଲିଆର ଛୁଆ ଭଳିଆ

ଦେଖାଯାଉଛି ବୋଲି କହିଛନ୍ତି । ପେଟଟା ଢାବଲ ଭଳିଆ, ଗୋଡ଼ ହାତ ପୁରା ସରୁ ସରୁ ନଳିଆ ଆଦି ଅନେକ କିଛି ସୁନିଆଁକୁ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିଛି । ଏପଟେ ତା ଘର ଲୋକ ପଧାନ ଆସି ଅନେକ କଥା କହିଛି କିନ୍ତୁ ସୁନିଆଁର ଗୋଟେ ଚିନ୍ତା ସେ ତା ଭାଇକୁ ବଞ୍ଚେଇବ ସେ ମାଲିକକୁ କହୁଛି ''ଏଇ ଛୁଆ ଭାଇଟାକୁ ତା'ର ବଞ୍ଚେଇ ଦିଅ । ବଞ୍ଚେଇ ଦିଅ ମାଲିକ୍ । କିଛିଦିନ ତଳେ ଆଉ ଗୋଟେ ଭାଇ ତା'ର ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଛି ! ଖାଲି ତା' ଭାଇ ନୁହେଁ, କେତେ ଛୁଆ ବି ମରିସାରିଲେଣି । କେହି ବି ତା'ର ହିସାବ ରଖୁନାହାନ୍ତି । କେହି ବି ଥରେ ସେମାନଙ୍କ କଥା ଥରୁଟିଏ ଭାବୁନାହାନ୍ତି । ସେତିକି ଜୀବନ ଥିଲା ଚାଲିଗଲା କହି ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି । ଏଇ ଭାଇଟା ମୋର କେଇଦିନ ହେବ ବିଛଣାରେ ପଡ଼ିଛି ! ତା' ଜୀବନଠାରୁ ଏମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ଘର ବଡ଼ ପରମ୍ପରା ବଡ଼ । ମୋ ଭାଇଟାକୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ମୁଁ ଚାଲିଆସିଛି ବାବୁ ।'' (୨) ସାହେବ ଲୋକଟା ଚରଣ ପିଠିରେ ପକେଇ ଚେକ କରିଲେ କହିଲେ ସାଙ୍ଘାତିକ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ସେଇ ନଗଡ଼ାରେ ଯେତିକି ଶିଶୁ ମରିଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ସେଇ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ।

ଏହାସହିତ ସରକାରଙ୍କ ଅବହେଳା ମଧ୍ୟ ଜଳ ଜଳ ହୋଇ ଦେଖାଦେଇଛି ଉପନ୍ୟାସରେ । ''ଅପପୁଷ୍ଟି ନୁହେଁ, ଇଏ ତ ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ଏକ ବଡ଼ ସଂକେତ ରାଜ୍ୟରେ ତଥା ଦେଶରେ ଯୋଜନା ପରେ ଯୋଜନା କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଛି ଏହାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ହେଉଛି ପ୍ରଶାସନ, ରାଜନେତା ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ଲୋକପ୍ରତିନିଧିଙ୍କର । ମାତ୍ର, ଏମାନଙ୍କୁ କିଛି ମିଳେନି, ନା ଚାଉଳ ନା ଗହମ ଚରଣ ଭଳି ନଗଡ଼ାର ଜୁଆଙ୍ଗ ଛୁଆ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହେବା ଖବର କିମ୍ବା ତିନି ମାସରେ ଉଣେଇଶି ଜଣ ଛୁଆଙ୍କ ମରିବା ଖବର ବାହାରକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ, ଏମାନଙ୍କ ଅବହେଳା ଧରା ପଡ଼ି ନ ଥା'ନ୍ତା ।'' (୩) ନଗଡ଼ାବାସୀଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଥିଲା ଚାଉଳ ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେମାନେ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଟେଷ୍ଟ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି । ପେଟର ଭୋକ ଥିଲା ତାଙ୍କ ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟ ଜୀବନ ପଛେ ପରେ । ସମସ୍ତେ ଚାଉଳ ପାଇଁ ଧାଉଁଥିବା ବେଳେ ସୁନିଆଁ କିନ୍ତୁ ଧାଉଁଥିଲା ତା ଭାଇର ଜୀବନ ପାଇଁ । ଯାହାକି ତା ପାଇଁ ଥିଲା ବିଜୟ । ତାହା ଖାଲି ଏକ ବିଜୟ ନୁହେଁ, ଶହ ଶହ ଶିଶୁଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଖେଳାଇବାର ଗୋଟିଏ ଅଭିଯାନ । ଆଗାମୀ କାଲି ପାଇଁ ଜିଆଇଁ ରଖିବାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂଘର୍ଷ, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସଂକଳ୍ପ । ଆଉ ସେ ହିଁ ପ୍ରକୃତ ଯୋଦ୍ଧା !! (୪)

ନଶ୍ୱର ଗଡ଼ର ଡାକବାଜି (୨୦୨୧) :

ଯୋଦ୍ଧା ଉପନ୍ୟାସ ପରି ସେହି ନଗଡ଼ା ବା ଅପପୁଷ୍ଟିଜନିତ ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଚିରଞ୍ଜିତଙ୍କ "ନଶ୍ୱର ଗଡ଼ର ଡାକବାଜି'(୨୦୨୧) ଉପନ୍ୟାସ ରଚିତ । ଯାହାକୁ ଔପନ୍ୟାସିକ ନଗଡ଼ାରେ ଅପପୁଷ୍ଟିରେ ଜୀବନ ହାରିଥିବା ନିରୀହ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ଏକ ତଥ୍ୟଭିତ୍ତିକ ଉପନ୍ୟାସ/ "ଫ୍ୟାକ୍ଟ ବେସ୍ଡ ନ୍ୟାରେଟିଭ୍' । ନିଜେ ଔପନ୍ୟାସିକ ୨୦୧୬ ମସିହାରେ "ସମ୍ବାଦ' କଟକ ସଂସ୍କରଣରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ସମୟରେ ନଗଡ଼ା ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଥିଲେ ଏବଂ ଅନେକ ଥର ନଗଡ଼ାକୁ ଯାଇ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ସେଠିକାର ଲୋକମାନଙ୍କ ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିଥିଲେ । ସେହି ତଥ୍ୟକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ତାଙ୍କ ଏହି ଉପନ୍ୟାସ ରଚିତ । ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ନଗଡ଼ାରେ ହୋଇଥିବା ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ କରି ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ପରିକଳ୍ପନା । ଏଭଳି ଦୁର୍ଗମ ଅଞ୍ଚଳର ଚିତ୍ରକୁ ଲୋକଲୋଚନ ତଥା ସରକାରଙ୍କ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ଏକ ମାତ୍ର ମାଧ୍ୟମ ସମ୍ବାଦ ବା ଖବରକାଗଜର । ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟ ନିଜେ ସାମ୍ବାଦିକ ତଥା ଔପନ୍ୟାସିକ କରିଛନ୍ତି । ନଗଡ଼ା ଘଟଣା କିଭଳି ସୃଷ୍ଟି ହେଲା, କିଭଳି ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଆନ୍ଦୋଳିତ କଲା, ପ୍ରଶାସନ ଓ ସରକାର କିଭଳି ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଅପପୁଷ୍ଟିର କବଳକୁ ବଂଚାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କଲେ ଆଦିର ତଥ୍ୟାତ୍ମକ ରୂପ ହେଉଛି "ନଶ୍ୱର ଗଡ଼ର ଡ଼ାକବାଜି' ଉପନ୍ୟାସ ।

ଯାଜପୁର ଜିଲ୍ଲାର ସୁକିନ୍ଦା କେବଳ ଗୋଟେ ବ୍ଲକ୍ ନୁହେଁ, ପ୍ରାକୃତିକ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦରେ ଭରା ଏକ ଶିଳ୍ପାଞ୍ଚଳ ତା ଭିତରେ ରହିଛି ଅନେକ ଖଣିର ଖାଦାନ। ସୁକିନ୍ଦା ବ୍ଲକ୍‌ର କାଳିଆପାଣି ଅଂଚଳର ସାତକୁଲିଆ ଓ କମାରୁଣୀ ଦୁଇ ପାହାଡ଼ ମଝିରେ ଗାଁ ହେଉଛି ନଗଡ଼ା। ତଳ ନଗଡ଼ା, ମଝି ନଗଡ଼ା ଓ ଉପରରେ ଆଦିବାସୀ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ବସବାସ କରନ୍ତି । ଯାହାର ଚତୁର୍ପାଶ୍ୱରେ ଘେରି ରହିଛି ୧୪ଟି ଖଣି ଓ ୧୦ଟି କାରଖାନା । ତଥାପି ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଅପପୁଷ୍ଟିରେ ଶିଶୁ ପ୍ରାଣ ହରେଇବା ଏକ ନିନ୍ଦନୀୟ ଘଟଣା । ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ ଦଶ ଜଣ ଶିଶୁଙ୍କର କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ । ସେହି ଶିଶୁମାନେ ହିଁ ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ଅବହେଳିତ ନାୟକ ନାୟିକା । ସେହି ଶିଶୁଙ୍କଠାରୁ ହିଁ କାହାଣୀର ଆରମ୍ଭ ଓ ଶିଶୁଙ୍କଠାରେ ହିଁ କାହାଣୀ ଶେଷ । ଉପନ୍ୟାସରେ ମୋଟ ବାଇଶି ଜଣ ଶିଶୁ ମରିଥିବାର ସୂଚନା ଦିଆଯାଇଛି । ଉପନ୍ୟାସର ପ୍ରଥମରେ ମିଟୁଆ ଯିଏ କି ସୁନିଆରି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ନାତି ଓ ବଇଲ ଓ ବୁଦୁରୀଙ୍କ ପୁଅ । ତାର ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ ଥିବାରୁ ଜେଜେମା ସୁନିଆରି ତାକୁ ପାହାଡ଼ ତଳକୁ ଆଣୁଥିଲେ । ମିଟୁଆର ଦେହରେ ଅବସ୍ଥା ଗଭୀର ହେବାକୁ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସରେ ଖରାକୁ ଖାତିର ନକରି ୪ କି.ମି. ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାହାଡିଆ ରାସ୍ତାରେ ବୈଦ୍ୟ/ କ୍ଲାକ୍ ପାଖକୁ ଆଣିଲେ । ବଇଲ ବୁଦୁରୀକୁ ବୁଝାଉଥିଲା ଦେଖିରବୁ ଭଲ ହୋଇଯିବ ଆମ ପୁଅ । ଆମେ ପରା ବଇଦ ପାଖକୁ ଆଇଚୁ । ବଇଦ ପାଖରେ ପହଁଚିଲେ କେହି କଣ କେବେ ମରେ ? ବଇଦ ପାଖକୁ ନଆଣିଲାରୁ ଛୁଆଗୁଡ଼ା

ନଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ ସିନା ! ଘଙ୍ଘଙ୍ ଆମେତ ବଇଦ ନୁହେଁ ଦେବତା ଘରକୁ ଆଇଛ ନାତି ଭଲ ନହୋଇ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?'' (୫) ଚିକିତ୍ସା କହିଲେ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ବଇଦ ଗୁଣି ଗାରେଡ଼ି, ଝଡ଼ା ଫୁଙ୍କା, ଯଜ୍ଞ ପୂଜାକୁ ବୁଝୁଥିଲେ ଏ ସବୁ ପ୍ରତି ଥିଲା ତାଙ୍କର ଗଭୀର ବିଶ୍ୱାସ । କ୍ୱାକ୍ ମିଟୁଆକୁ ଔଷଧ ଦେଲାପରେ ମଧ ଅବସ୍ଥାରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଲାନାହିଁ । ଶେଷରେ ମିଟୁଆ ମରିଯାଇଛି ।

ମିଟୁଆ ପରେ ହିମାନୀର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଛି ଯିଏ କି ଉପର ନଗଡ଼ାର ମଙ୍ଗଳା ପ୍ରଧାନର ଝିଅ । ସକାଳୁ ହିମାନୀ ଜ୍ୱରରେ କଷ୍ଟ ପାଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ମଙ୍ଗଳା ପାଖରେ ସମୟ ନଥିଲା । ଜମିକୁ ଚାଷ କରିବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଥିଲା । ଯଦିଓ ତା ମନରେ ନିଜ ପୁଅ ଓ ଘରର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଚିନ୍ତା ରହିଥିଲା ତଥାପି ମଧ ହିମାନୀକୁ ବଞ୍ଚିପାରିନଥିଲା । କାହୁଣିଆ ଆସି ମଙ୍ଗଳାକୁ ହିମାନୀର ଦେହ ଅସୁସ୍ଥ ଖବର ଦେଇଛି । ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ହିମାନୀ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରି ସାରିଥିଲା । ହିମାନୀକୁ ମିଶାଇ ନଗଡ଼ାରେ ଏପରି ୧୬ଜଣ ଶିଶୁ ମରିସାରିଥିଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ଏହା କେଉଁ ରୋଗ କଣ ଗାଁ ଲୋକେ ଜାଣିନଥିଲେ । କୋଉ ଗୁଣ୍ଡିରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପିଲା ଅକାଳରେ ଚାଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହା ଭାବିକି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ମଧ କରିବା ପାଇଁ ଚାହିଁନାହାନ୍ତି କୁସଂସ୍କାରକୁ ଆପଣାର କରି ସେମାନେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଯେ ଏହା ଦଇବଙ୍କ ଇଛା । ଏହିପରି ଭାବେ ୮ ଗୋଟି ଛୁଆ ସେମିତି ରୋଗରେ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟଣା ସବୁଆଡ଼େ ପ୍ରଘଟ ହୋଇ ସମ୍ବାଦ ପୃଷ୍ଠାରେ ମଣ୍ଡନ ପରେ ତତ୍ପରତା ବଢ଼ିଲା ପ୍ରଶାସନର । ଯେଉଁ ଜାଗାକୁ କେବେ କିଏ ଜାଣିନଥିଲେ କି ଶୁଣିନଥିଲେ ସେ ଜାଗାକୁ ପ୍ରଶାସନ ଯିବା ପାଇଁ ବାଧ ହେଲେ । ପ୍ରଶାସନର ଗୋଟିଏ ଟିମ୍ ପଠାହେଲା ନଗଡ଼ାକୁ । ଡାକ୍ତର ସାରଥୀ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କର୍ମୀ ରବିରଂଜନ, ବହୁଜନ ବ୍ୟାଧି ପରାମର୍ଶଦାତା ଅନୀଲ କୁମାର ଆଦି କେତେଜଣ କର୍ମଚାରୀ । ଶିଶୁ ମଡ଼କର କାରଣ ଖୋଜିବା ସହିତ ଔଷଧ ପେଟି ମଧ ନେଇକି ଯାଇଥିଲେ । ତଳ, ମଝି, ଉପର ନଗଡ଼ାକୁ ମିଶାଇ ପଞ୍ଚାନନ ସରିକି ଘର ଥିଲା । ଛେଳି, କୁକୁଡ଼ାମାନଙ୍କ ସହିତ ସେମାନେ ରହୁଥିଲେ । ପରିବେଶ ଥିଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଖରାପ । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପରୀକ୍ଷା ପରେ ଜଣାପଡ଼ିଲା ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ବୋଲି । ସେପରି ତଳନଗଡ଼ାରେ ସେମାନେ ପହଁଞ୍ଚଛନ୍ତି । ଘନେଶ୍ୱର ଏବଂ ସ୍ତ୍ରୀ ସାବିରାଣୀ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଦୁଇ ଶିଶୁକୁ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଯାଇଛନ୍ତି – " "ଇଥୋପିଆ ଶିଶୁଙ୍କ ଭଳି ସେମିତି କଙ୍କାଳସାର । ସେମିତି ନଳିଆ ନଳିଆ ହାତ, ଢୁମା ଢୁମା ପେଟ, ଢେଗା ଢେଗା ମୁଣ୍ଡ ଓ ଢିମା ଢିମା ଆଖି ।" (୬) ଉଭୟ ଦୁଇ ଶିଶୁ ତୁଳସୀ ଓ ମନସୀକୁ ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଭର୍ତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ କହିଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ମଙ୍ଗିନାହାନ୍ତି । ତୁଳସୀ, ମନସୀ ପରି ଉଦି, ଚରଣ, ମଙ୍ଗୁଲୁ, ଦୁଃଖୀ ଆଦି ଏମିତି ଜ୍ୱରରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲେ । ଲେଖକ ନିଜେ ସାମ୍ବାଦିକ ହୋଇଥିବାରୁ ନଗଡ଼ାର ସମସ୍ତ ଖବର ସମ୍ବାଦ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାହାରିଛି । ଏପରିକି ମନସୀର ଖବର କାଗଜର ପ୍ରଥମ ପୃଷ୍ଠାରେ ବାହାରିବା ପରେ ପ୍ରଶାସନର ମୁଣ୍ଡ ବ୍ୟଥା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି । କେମିତି ମନସୀକୁ ପୁଷ୍ଟିସାଧନ କେନ୍ଦ୍ରକରି ଭର୍ତ୍ତି କରିବେ । କିନ୍ତୁ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ରାଜି ହେଉନଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବଇଦର ଚେରମୂଳି ଔଷଧ ହିଁ ମୁଖ୍ୟ ଚିକିତ୍ସା ।

ଭୋକ କହିଲେ କେବଳ ଚାଉଳକୁ ହିଁ ବୁଝନ୍ତି ନଗଡ଼ାବାସୀ । ଚାଉଳ ମୁଠାଏ ପାଇଁ ସେମାନେ ଡହଳବିକଳ । ଯେପରିକି ଚାଉଳ ଛଡ଼ା ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆଉ କିଛି ମୂଲ୍ୟବାନ ସାମଗ୍ରୀ ନାହିଁ । ଚାଉଳ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ ସହ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଏକମାତ୍ର ରାହା ହେଉଛି ଚାଉଳ । ଏହି ଚାଉଳ ପାଇବା ଲୋଭରେ ମନସୀ ଓ ତୁଳସୀ ଏପରିକି ଅନ୍ୟ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ ଡାକ୍ତରଖାନା ଆଣିବା ପାଇଁ ରାଜି ହୋଇଛନ୍ତି । ମନସୀ ଓ ତୁଳସୀଙ୍କୁ କାଳିଆପାଣି ଟାଟା ହସ୍ପିଟାଲ୍‌ରେ ଭର୍ତ୍ତି କରାଗଲା । ଉଭୟଙ୍କୁ ଓଜନ କରାଗଲା ମନସୀର ଓଜନ ଥିଲା । ମାତ୍ର ୯୦୦ ଗ୍ରାମ୍ ଓ ତୁଳସୀର ୨ କି.ଲୋ ବତୀଶ ଗ୍ରାମ । ଉଭୟଙ୍କ ଓଜନ ହିଁ କହିଦେଉଥିଲା ସେଠିକାର ଶିଶୁମାନେ କିପରି ଅପପୁଷ୍ଟିରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲା । ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ୬ ଦିନ ଚିକିତ୍ସା ସତ୍ତ୍ୱେ ମଧ ତୁଳସୀକୁ ବଞ୍ଚେଇ ପାରିଲେନି । ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗିପଡ଼ିଛନ୍ତି ଉଭୟ ସାବିରାଣୀ ଓ ଧନେଶ୍ୱର ଏବଂ ମନସୀଙ୍କୁ ସେମାନେ ଡାକ୍ତରଖାନାରୁ ନେଇଯାଇଛନ୍ତି । ସେହିପରି ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥିବା ସରଣ, ବାନ୍ଧୁରୁ, ମଙ୍ଗୁଲୁ, ସରସ୍ୱତୀ, ଡାକ୍ତର ମଧ ତାଙ୍କ ବାପା ମା ଧରିକି ଚାଲିଆସିଥିଲେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଖବର ପୃଷ୍ଠାରେ ମଣ୍ଡନ କରୁଥିଲା ନଗଡ଼ାର ଶିଶୁ ମଡ଼କ ପ୍ରସଙ୍ଗ । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଶ୍ନବାଚୀ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଏ ଘଟଣା । ଯାହା ଥିଲା ମୁଖ୍ୟତଃ ଜିଲ୍ଲା ପ୍ରଶାସନ, ସ୍ଥାନୀୟ ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ଓ ସରକାରଙ୍କ ପ୍ରତି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ । ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ କଣ ପାଇଁ ସରକାରୀ ସୁବିଧା ପହଂଚିପାରୁ ନାହିଁ । ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉନାହିଁ କାହିଁକି ଇତ୍ୟାଦି । ଏବଂ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଥିଲା ଅପପୁଷ୍ଟି । ତେଣୁ କ'ଣ ପାଇଁ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହେବେ ଏ ନିରୀହ ଶିଶୁମାନେ ।

ଏହାସହିତ ଔପନ୍ୟାସିକ ବୃତ୍ତିରେ ସାମ୍ବାଦିକ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ସହିତ ଆମ ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳରେ ଲୁଚିଯାଇଥିବା ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ତଥ୍ୟକୁ ମଧ ଆମ ଆଗରେ ବାଢ଼ିଦେଇଛନ୍ତି । ସେଠିକାର ଶିଶୁମାନେ କ'ଣ ପାଇଁ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହେଉଛନ୍ତି ତାର ବିଭିନ୍ନ କାରଣ ଖୋଜିକି ପାଇଥିଲେ । ପ୍ରଥମ କାରଣ ଥିଲା ପିଲା ଜନ୍ମ

ପ୍ରତି ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନରହିବା । ଉପର, ତଳ, ମଝି ନଗଡ଼ାକୁ ମିଶାଇ ୬୧ଟି ପରିବାରରୁ ୧୪୩ ଜଣ ଶିଶୁ ବସବାସ କରୁଥିଲେ । ଏଥିରୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜଣାପଡୁଛି । ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ନିଜର ପିଲାମାନଙ୍କ ଜନ୍ମଜନିତ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ସଚେତନ ନଥିଲା । ଏପରି ସମସ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି ହେବାର ମୁଖ୍ୟ କାରଣ ଥିଲା ଶିକ୍ଷା ଓ ସଚେତନତାର ଅଭାବ । ଏହି ତିନି ନଗଡ଼ାରେ ଜଣ ମାତ୍ର ଅଷ୍ଟମ ପଢିଥିଲା ଏବଂ ପାଠ ପଢିଯିବା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଗମନାଗମନର ମଧ୍ୟ ସୁବିଧା ନଥିଲା । ସେହିପରି ଦ୍ୱିତୀୟ କାରଣ ଖାଦ୍ୟରେ ବିବିଧତା ନଥିଲା । ଏପରିକି ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ନଥିଲା । ଭାତ ଏବଂ ଲୁଣ ଖାଇ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନ କଟୁଥିଲା । ସେମାନେ ଡାଲି ବ୍ୟବହାର ମଧ୍ୟ ଜାଣିନଥିଲା । ତୃତୀୟ କାରଣ ହେଉଛି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରତି ସଚେତନତାର ଅଭାବ । ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବଇଦ, ଚେରିମୂଳି ଔଷଧ, ପାଞ୍ଜିଆ ଡାକି ପୂଜା ପାଠ ଥିଲା ମୁଖ୍ୟତଃ ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା । ସେଥିପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ପୁଷ୍ଟି ସାଧନ କେନ୍ଦ୍ର (ଏନ୍ ଆର୍ ସି) ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ଖୋଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ସେମାନଙ୍କ ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ଆଣୁନଥିଲେ ।

ଏହା ଭିତରେ ଅନେକ ଶିଶୁ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହୋଇସାରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ମନସୀର ଘଟଣା ସର୍ବ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସିଥିଲା । ଯିଏକି ନଗଡ଼ା ଅପପୁଷ୍ଟିର ପୋଷ୍ଟର ଗାର୍ଲ ଭାବେ ପରିଚିତ । ନଗଡ଼ା ଶିଶୁ ମଡ଼କ ଯେତେବେଳେ ଗଣମାଧ୍ୟମର ଶୀର୍ଷକ ପାଲଟିଥିଲା ଏବଂ ମାସମାସ ଧରି ଏହାକୁ ନେଇ ଚର୍ଚ୍ଚା ଜାରି ରହିଥିଲା, ସେତେବେଳେ ରାଜ୍ୟ ତଥା ଦେଶବିଦେଶରେ ମନସୀର ଚେହେରା ହିଁ ପ୍ରତିବିମ୍ବିତ ହେଉଥିଲା । କୁହାଯାଇପାରିବ ଯେ, ଏହି ଶିଶୁଟି ହିଁ ଥିଲା ଏକ ଅପପୁଷ୍ଟିର ମାପଦଣ୍ଡ (Measurement) । ଏହି ଶିଶୁଟିକୁ ଦେଖି ବୁଝାପଡୁଥିଲା ଯେ ନଗଡ଼ାରେ ଅପପୁଷ୍ଟିର ପରିସ୍ଥିତି କେତେ ଯେ ଗମ୍ଭୀର, କେତେ ଭୟଙ୍କର । ଏହି ଘଟଣା ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସିବା ପରେ ପ୍ରଶାସନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ମନସୀର ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ, ସେହି ମନସୀ ବେଶିଦିନ ଯାଏଁ ଜୀବିତ ରହିପାରିଲାନାହିଁ । ଏପରିକି ମନସୀର ବଡ଼ ଭଉଣୀ ତୁଳସୀକୁ ଡାକ୍ତରଖାନା ନିଆଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ବି ପ୍ରାଣ ହରେଇ ସାରିଥିଲା “ ”ଯେତେ ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇଲେ ବି ମନସୀର ମୃତ୍ୟୁପରେ ପ୍ରଶାସନର ଅବହେଳା ପୁଣିଥରେ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିଲା । ମନସୀ ଥିଲା ବାଇଶ ନମ୍ବର ଅଭାଗା ଶିଶୁ, ଯିଏକି ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହୋଇ ଆରପାରିକି ଚାଲିଗଲା xxx କିନ୍ତୁ, ଅପପୁଷ୍ଟିର ପୋଷ୍ଟର୍ ଗାର୍ଲ ମନସୀର ମୃତ୍ୟୁକୁ ନେଇ ପୁଣିଥରେ ପ୍ରକମ୍ପନ୍ନ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ମନସୀ ପୂର୍ବରୁ ସେହି ତଳନଗଡ଼ାର ଟୁଇ ଓ ଡାଇନ ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପୁଅ ବୁଦୁରା (ଆଠ ମାସ) ଏବଂ ବଇଲ ଓ ବୁଦୁରି ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପୁଅ ମିଟୁଆ ଆଖି ବୁଜିସାରିଥିଲା ।'' (୭) ମନସୀ ପରେ ସନା ପ୍ରଧାନ ପୁଅ ରୁଦନ ଓ ସରଣ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ । ଏମାନଙ୍କୁ ମିଶାଇ ନଗଡ଼ାରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ୧୯ରେ ପହଂଚିଯାଇଥିଲା । ଏତେ ଜଣ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ସଚେତନ ହୋଇନଥିଲେ ପୁଣି ବଡ଼ ପାଞ୍ଜିଆକୁ ଡାକି ପୂଜାପାଠ କରିବା ପାଇଁ ବିଚାର କରୁଥିଲେ । ଅପପୁଷ୍ଟିକୁ ସେମାନେ ସରକାରୀ ଜିନିଷ ଭାବୁଥିଲେ ।

ନଗଡ଼ାର ଶିଶୁ ମଡ଼କ ପାଇଁ ସରକାର ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନାମାନ କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି ଚାଉଳ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛନ୍ତି ଅଥଚ ନଗଡ଼ାବାସୀ ନିକଟକୁ ପହଞ୍ଚୁନଥିଲା ଯାହା'ଳରେ ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହେଉଥିଲେ । ଏହାକୁ ନଜରରେ ରଖି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ବିଭାଗର ସବୁଠୁ ଉଚ୍ଚ ପାହ୍ୟାର ଅଧିକାରୀ ମଧ୍ୟ ନଗଡ଼ାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଏହା ଭିତରେ ଗିରିମା ଓ ଅଦିଆ ପ୍ରଧାନର ପୁଅ ସୁନିଆ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିସାରିଥିଲେ ଏବଂ ଗୋପାଳ, କମ୍ପୁଡ଼ି, ଯୁଗଳ, ମାଘୁ ଆଦି ଜ୍ୱରରେ କମ୍ପୁଥିଲେ । ଏହି ଶିଶୁମଡ଼କ ଘଟଣା କେବଳ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟରେ ସୀମିତ ନଥିଲା । ବରଂ ଜାତୀୟ ଅନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏହାକୁ ନେଇ ଚର୍ଚ୍ଚା ହେଉଥିଲା । ଏହାର ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ଅନୁସନ୍ଧାନ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥାମାନେ ତତ୍ପରତା ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲେ । ୟୁନାଇଟେଡ୍ ନେସନ୍ ଚିଲଡ୍ରେନ୍ସ୍ ଫଣ୍ଡ୍ ବା ୟୁନିସେଫ୍ ଏହାର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାସେବୀ ସଂଗଠନ ସିମାମ (କମ୍ୟୁନିଟି ବେସ୍ଡ ମ୍ୟାନେଜମେଣ୍ଟ ଅଫ୍ ମାଲ୍ ନ୍ୟୁଟ୍ରିସନ୍)କୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । ସିମାମ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳ ନଗଡ଼ା, ଗୁହିଆଶାଳ, ଡୁମୁଣି, ଅଶୋକଝର ସାହିର ଷାଠିଏ ଜଣ ଦୁର୍ବଳ ଶିଶୁଙ୍କୁ ରକ୍ଷା ପାଇଁ ସେଠିକାର ଅସ୍ଥାୟୀ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କେନ୍ଦ୍ର ସହ ଯୋଗାଯୋଗ କରି ଶିଶୁମାନଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ ମଧ୍ୟ ଦେଉଥିଲେ । ୟୁନିସେଫ୍ ପରେ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାର ମଧ୍ୟ ଏକ ସାତଜଣିଆ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ଅନୁସନ୍ଧାନକାରୀ ଦଳ ପଠେଇଥିଲେ । ନଗଡ଼ାର ସାମଗ୍ରିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ମଧ୍ୟ ଘୋଷଣା କରାଗଲା । ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ପରେ ଏପରିକି ସରକାରୀ, ବେସରକାରୀ ଦଳ ଆସି ଏତେ ସଚେତନ କରିବା ପରେ ମଧ୍ୟ ନଗଡ଼ାବସୀ ସଚେତନ ହୋଇନଥିଲେ । ଘନେଶ୍ୱର ପ୍ରଧାନର ସ୍ତ୍ରୀ ସାବିରାଣୀ ଆଉ ଗୋଟେ କନ୍ୟା ସନ୍ତାନ ମାଳତୀକୁ ଜନ୍ମ ଦେଇଛି ଅଥଚ ତାକୁ ପ୍ରୋଟିନ୍ ପାଉଡର୍ ଦେଇନି ବରଂ ସେ ପାଉଡର୍‌କୁ ଘୃଣାରେ ନାକଟେକିଛି ।

ନଗଡ଼ାର ବାଇଶ ଜଣ ଶିଶୁ ମରିବାର ୫ବର୍ଷ ପୁରିଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଠିକାର ଲୋକଙ୍କ ମନରେ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇନଥିଲା । ସଚେତନତାର ଅଭାବ ଲାଗିରହିଥିଲା । ଧିରେ ଧିରେ ରାଜନୀତି ମଧ୍ୟ ନଗଡ଼ାକୁ ପହଞ୍ଚିଛି । ବିଜୁଳିର ପୁଅ ରାଇସୁକୁ ଜ୍ୱର ହେବାର ଖବର ଆସିଛି । ରାଇସୁକୁ ଅପପୁଷ୍ଟି ହେବାର କଥାକୁ ନେଇକି ଗାଁର ମୁଖିଆ

ଗଦାଧର ଓ ୱାର୍ଡ଼ମେମ୍ବର୍ ଚୁଗୁଲି ମଧ୍ୟରେ ଯୁକ୍ତିତର୍କ ହୋଇଛି । ଗୋଟେ ପଟେ ସରକାରୀ ଅନ୍ୟ ପଟେ ବିରୋଧୀବାଲା ଲଢେଇ ଚିତ୍ରକୁ ଆମେ ଦେଖିପାରୁଛେ । ଶେଷରେ ରାଇସୁର ଜୀବନ ମଧ ଅପପୁଷ୍ଟିରେ ଚାଲିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଅପପୁଷ୍ଟି କ'ଣ ଏଯାଏ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱରେ ଥିଲେ ନଗଡ଼ାବାସୀ ।

ଏହାସହିତ ଔପନ୍ୟାସିକ ବୃତ୍ତିରେ ସାମ୍ବାଦିକ ହୋଇଥିବାରୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟେକ୍ଷରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ସହିତ ଆମ ଦୃଷ୍ଟି ଆଢୁଆଳରେ ଲୁଚିଯାଇଥିବା ସତ୍ୟାସତ୍ୟ ତଥ୍ୟକୁ ମଧ ଆମ ଆଗରେ ବାଢ଼ିଦେଇଛନ୍ତି । ଲେଖକ ଯେତେବେଳେ ନିଜେ ସେହି ଜାଗାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ନଗଡ଼ା କଣ, ସେଠାକାର ଲୋକଙ୍କ ସାମାଜିକ ଜୀବନୀ, ଚଳଣୀ, ଶିଶୁ ଅକାଳରେ ଝଡ଼ି ପଡ଼ିବାର କାରଣ ଆଦି ଜାଣିପାରିଛନ୍ତି ଏହା ସହିତ କିଛି ଦିନ ଜୁଆଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲାପରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁର କାରଣ ଭାବେ ଖାଦ୍ୟାଭାବ, ପୁଷ୍ଟିହୀନତା, ଜନ୍ମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣର ବିଫଳତା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସଚେତନତାର ଅଭାବ, ଲୋକଙ୍କ ଅଜ୍ଞାନତା ଓ କୁସଂସ୍କାର ଇତ୍ୟାଦି ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ଆସିଛି । ଏହାସହିତ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଚେଷ୍ଟା ଓ ନଗଡ଼ାର କିପରି ନବୀକରଣ ହୋଇପାରିବ ତାର ଚିତ୍ର ମଧ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଉକ୍ତ ଉପନ୍ୟାସରେ ଆମେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରିବା ।

ଲୁହା (୨୦୨୨):

ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ଉପନ୍ୟାସ ପରି ନଗଡ଼ା ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଉପରେ ଆଧାରିତ ମମତାମୟୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ "ଲୁହା' (୨୦୨୨) ଉପନ୍ୟାସ । ଯେଉଁଥିରେ ଶିଶୁ ମଡ଼କ, ନଗଡ଼ାର ସାମାଜିକ, ଆର୍ଥିକ, ପରିବେଶ ଆଦିର ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତର ଚିତ୍ର, ସରକାରଙ୍କ ଅପାରଗତା, ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ନାଁରେ ବିଭିନ୍ନ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କର ଫାଇଦା, ଶିଳ୍ପାୟନ ଓ ପୁଞ୍ଜିତନ୍ତ୍ରର ଆଧିପତ୍ୟରେ ଆଦିମ ଜନଜାତି ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସଙ୍କଟାପନ୍ନ ଅବସ୍ଥା ଇତ୍ୟାଦିର ଚିତ୍ର ପ୍ରତିଫଳିତ । ସଭ୍ୟତାର ଚାକଚକ୍ୟ ଦୁନିଆରୁ ତଥା ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ନଗଡ଼ାର ଜୁଆଙ୍ଗ ଜନଜାତି । ଏଠି ପ୍ରକୃତି ଏବଂ ଖଣିଜ ସମ୍ପଦର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଲୁହା, କ୍ରୋମାଇଟ୍, ବକ୍ସାଇଟ୍, ମାଂଗାନିଜ, ଚୂନପଥର, ଗ୍ରାଫାଇଟ୍ ଇତ୍ୟାଦି ଖଣିଜ ପଦାର୍ଥରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ତଥାପି ମାନଚିତ୍ରରେ ଲେଖାହୁଏ "ଭୋକର ଭୂଗୋଳ ନଗଡ଼ା' । ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆସେ ସ୍ଥାନୀୟ ବିକାଶ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ତାର ଫାଇଦା କେବଳ ଉଦ୍ୟୋଗୀ ବା ପୁଞ୍ଜିପତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ।

ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ଆମ ପରି ମଣିଷ ଜାତି ହେଲେ ମଧ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ମୌଳିକ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ । ସେମାନେ ସରକାର, ଶାସନ, ସମ୍ବିଧାନ କ'ଣ ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ ଏପରିକି ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସରକାର, ଶାସନ କି ସମ୍ବିଧାନ ମଧ ନାହିଁ । ତଥାପି ବଞ୍ଚିବାର ଜିଜ୍ଞାସା ନେଇ, ଦୁଃଖ, କଷ୍ଟକୁ ପାଣି ପରି ପିଇ ଦେଇ ବାଟ ଚାଲନ୍ତି ଉପନ୍ୟାସର ବାସନ୍ତୀ ଜୁଆଙ୍ଗ ଓରଫ ବାସ ଓ ସ୍ୱାମୀ ସୁରି । ବାସର ଦେଢ଼ ବର୍ଷର ଝିଅ କନିଆରୀ ଯାହାକୁ ଅଢ଼େଇ ଦିନ ହେଲାଣି ଜ୍ୱର, ଦେହ ସାରା ନାଲି ନାଲି ଫୋଟକା ତା ସହିତ ଝାଡା ଓ ବାନ୍ତି । ଏତେ ନିରୀହ ଜୁଆଙ୍ଗ ଜାତି ଯେ ସେ ଚିକିତ୍ସା କଣ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ବାସ ଅଧସେର ଚାଉଳ ନେଇ ତା ଛୁଆର ଝଡ଼ାଫୁଙ୍କା କରେଇଛି । ତଳ ନଗଡ଼ାରୁ ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ି କେନ୍ଦ୍ର ଏଗାର କି.ମି. ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ରାସ୍ତା ଘାଟର ସୁବିଧା ନାହିଁ ତଥାପି ଯାଇଛି ବାସ । ଅଙ୍ଗନବାଡ଼ିର ଛୋଟ ଶିଶି ଔଷଧରେ ଭଲ ହୋଇନାହିଁ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ମଝି ନଗଡ଼ାର ମିନିକି ଦେଈର କଅଁଳା ପୁଅ ମରିଯାଇଥିଲା । ବାସର ମନରେ କନିଆରୀର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ନେଇ ଛଳନା ପଶିଯାଇଛି । କନିଆରୀକୁ ସୁକିନ୍ଦା ଡାକ୍ତରଖାନା ନେବା ପାଇଁ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଥ ନାହିଁ ଏପରିକି ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ ଖାଇବାକୁ ଭାତ ମୁଠାଏ ନାହିଁ । ପିଇବା ପାଇଁ ପାଣି ନଳାରୁ ବା ଜଙ୍ଗଲରୁ ଚୁଆ ପାଣି ଆଣନ୍ତି ଯାହାକି ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗର । ସୁକିନ୍ଦା ଯିବା ପାଇଁ ଗମନାଗମନର ସୁବିଧା ନାହିଁ । ତଥାପି ବାସ ତା ଛୁଆକୁ ଧରି ଛଅ କି.ମି ଚାଲିବା ପରେ ଟ୍ରେଲର୍ ଷ୍ଟେସନ୍ ଆସିଛି । କେବେ କେମିତି ଯାଏ ସୁକିନ୍ଦାକୁ ବାସ ଯାଇଛି ସେଥିରେ । ସୁକିନ୍ଦା ଡାକ୍ତରଖାନାରେ କନିଅରୀକୁ ଦିଆଗଲା ଔଷଧ, ସାଲାଇନ୍ କିନ୍ତୁ କଣ ହେବ କନିଆରୀ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଚାଲିଯାଇଛି ଆରପାରିକି ଅପପୁଷ୍ଟିର ଶିକାର ହୋଇ । ବାସ ଛାନିଆ ହେଇ କହିଲା' ଇୟେ କ'ଣ ? ଛୁଆ ମୁଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଦେଉଛି କି ନିକି ! ଦିଦି, ଆଣ ଇଂଜେକସନ୍ ଦିଅ । ଆଉ ଗୁଟେ ସାଲାଇନ୍ ଲଗା ମୁଁ ପଇସା ଦେଇଦେମି । ନର୍ସ ତା' କାନ୍ଧରେ ହାତ ରଖରଲେ । ଯିଏ ଯେତିକି ଦିନ ପାଇଁ ଆସିଥିବ । ତୁନି ହ ।' ବାସ କନିଆରୀକୁ କୁଣ୍ଢେଇ ଧରି ରଡି କରୁଥିଲା ।" (୮) ଝିଅର ମରିବା ଖବର ପାଇ ବାସର ସ୍ୱାମୀ ଖଣିରୁ କାମ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି ସୁକିନ୍ଦାକୁ । ଏପରିକି ଏମାନେ ଆମ ପରି ମଣିଷ ଜାତି ହୋଇଥିଲେ ମଧ ପଶୁ ଭଳି ଗଣନା ହୋଇଛନ୍ତି । ଯେମିତିକି କନିଅରୀ ଲାସ ଧରି ଫେରୁଥିବା ଟ୍ରେକର କଣ୍ଡକ୍ଟର୍ ଜାଣିପାଇଛି ତେଣୁ ବାସ ଓ ସୁରି ଉଭୟଙ୍କୁ ମାଡ଼ ମାରିଛି । ବାସ ପାଖରେ ଥିବା ଟଙ୍କାକୁ ନେଇଯାଇଛି ।

କନିଆରୀ ପରେ ପରେ ରତନାର ଝିଅ, ଅମରୀର ଛୁଆ ଏପରିକି ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ସଂଖ୍ୟା ଉଣେଇଶକୁ ପହଞ୍ଚିଛି । ସାରା ରାଜ୍ୟରେ ଏହି ଖବର ପ୍ରଚାର ହୋଇଯାଇଛି । ସରକାରଙ୍କ ତତ୍ପରତା ବଢ଼ିଛି । ସରକାର ନଗଡ଼ାର ଅପପୁଷ୍ଟିରେ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ପେଶାଲ୍ ଇଂଭେଷ୍ଟିଗେଟିଭ୍ ଟିମ୍ ପଠେଇଛନ୍ତି । ଏହି ଟିମ୍‌ର ମୁଖ୍ୟ ଦାୟିତ୍ୱ ସରକାର ଦେଇଥିଲେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଉମାକାନ୍ତ ଦେବତାଙ୍କୁ । ତାଙ୍କୁ

ପରିଚାଳନା ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ଦୁଇଜଣ ସିନିଅର୍ ଓ.ଏ.ଏସ୍ । ଏହା ସହିତ ଦୁଇ ଜଣ ଡାକ୍ତର (ମେଡ଼ିସିନ୍ ସ୍ପେଶାଲିଷ୍ଟ, ଶିଶୁ ବିଶେଷଜ୍ଞ) । ଆଶାକର୍ମୀ ଚାରିଜଣ, ଦୁଇଜଣ ଏ.ଏନ୍.ଏମ୍. । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗରୁ ଇତିଶ୍ରୀ ହେମ୍ବ୍ରମ, ମାନବ କୁମାର ସାହୁ । ପାଞ୍ଚ ଜଣ ଗ୍ରେଡ୍ ଫୋର୍ କର୍ମଚାରୀ, ସୁକିନ୍ଦା ବ୍ଲକ୍ ବି.ଡ଼ି.ଓ ଏବଂ ଚାରି ଜଣ ହେଡ୍‌ମାଷ୍ଟର୍‌କୁ ମିଶେଇ ୨୩ ଜଣ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠି ପହଞ୍ଚିବା ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମିଶାଇ ତିନି ଗଠନ କରାଗଲା । ପ୍ରଥମେ ଇତି ଓ ସରିତା କେହି ଅସୁସ୍ଥ ଅଛନ୍ତି କି ବୋଲି ବୁଝିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ ପାଖରେ ଜୁଆଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପାଖକୁ । ସେଠି ସେମାନେ ଦେଖିଥିଲେ " "ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ପ୍ରତି ଘରେ କେହି ନା କେହି ବେମାର ଥିଲେ । ଚାରି ଛଅ ଜଣ ନଙ୍ଗଳା ଛୁଆ ଠିଆ ହେଇଥିଲେ । ନାକରୁ ସିଙ୍ଘାଣି ବହୁଥିଲା । ଚୁଟି ସବୁ ମୋଡ଼ି ମୋଡ଼ି ହେଇ କାନ୍ଧ ଯାଏଁ ଓହଳିଥିଲା । ପେଟ ବହୁତ ବଡ଼, ଗୋଡ଼ହାତ ସରୁ ସରୁ । ବେକରେ ଡେଉଁରିଆ, ଆଉ ହାତରେ କମରି ଡାଙ୍ଗ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ତିନି ଚାରି ଜଣଙ୍କ ଜ୍ୱର ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲେ ।" (୯) ଇତି ଆଦିବାସୀ ଝିଅ ଥିବାରୁ ମୁଣ୍ଡା ଭାଷାରେ ତାଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇଥିଲା । ଇତି ସେଠିକାର ଲୋକଙ୍କ କଥା ସବୁ ରେକର୍ଡିଂ କରୁଥିଲା । ବାସଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଘଟିଥିବା ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଖବର ନେଲା । ଅନ୍ତୋଦୟ ଚାଉଳ ମିଳୁଛି ୩୫ କେ.ଜି. କିନ୍ତୁ ଗମନାଗମନ ସୁବିଧା ନଥିବାରୁ ୧୮ କିଲୋମିଟର୍ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ଦୂର ପଞ୍ଚାୟତକୁ । ପିଲାମାନେ ସେଠି ଭାତ ସହିତ ପତ୍ରରେ ଲୁଣ ଟିକେ ଧରି ଖାଉଥିଲେ । ମଝି ନଗଡ଼ା, ତଳ ନଗଡ଼ାର ଆଠ ଜଣ ଶିଶୁଙ୍କୁ ଯାଜପୁର ରୋଡ଼ ଡାକ୍ତରଖାନା ଏବଂ ଗୁହିଆଶାଳ ମୌଜାର ତୁମୁଣି, ନାଳିଆଡାବ ଓ ତଳଡିହରୁ ସାତ ଜଣ ଶିଶୁରୁ ୪ ଜଣଙ୍କୁ କଟକ ପଠାଯାଇଥିଲା । ପାନୀୟ ଜଳର ସୁବିଧା ନଥିବାରୁ ସେଠିକାର ଲୋକେ ଝରଣା, ନଳା, ଚୁଆର ଅପରିଷ୍କାର ପାଣି ଛାଣିକି ପିଉଥିଲେ । ରାସ୍ତା ନଥିବାରୁ ଯୋଗାଯୋଗରେ ଅସୁବିଧା ହେଉଥିଲା । କଟକ ପଠାଯାଇଥିବା ଶିଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ୨ ଜଣ ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିଥିଲେ ।

ବାଲ୍ୟ ବିବାହ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଏକ ପରମ୍ପରା । ଭଲ ସେ ମୁଠାଏ ଖାଇବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଝିଅକୁ ବିବାହ କରିଦିଅନ୍ତି । ଯେମିତିକି ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ ବାସର ସାନ ଭଉଣୀ କୁସୁମକୁ ୧୪ ବର୍ଷ ବୟସରେ ବାଲୁ ସହିତ ବାହାଘର କରିଦିଆଯାଇଥିଲା । ଆମେ ଝିଅମାନଙ୍କ ବା'ଘର ଖୁସି କି ସଉକ ପାଇଁ କରୁନା । ଗଣ୍ଡେ ଭଲରେ ଖାଇବାକୁ ପାଇବୁ ବୋଲି ମୁଠେ ପଇସା ବଦଳରେ ଝିଅକୁ ଦି'ହାତ କରିଦଉ । ଏଇଟା ନିୟମ ନୁହେଁ କହି ତୁମେ ଆମ ଘର ପଦାରେ ପକାଇଦେଲ । ଆମକୁ ନିୟମରୁ କି ମିଳିବ ? ଆଜିଯାଏଁ ଏତେ ନିୟମରୁ ଆମକୁ କି ଟା ମିଳିଚି ? ସେଇଟା ସେମାନେ ନିୟମ ଭାଙ୍ଗୁନାହାନ୍ତି ?'' (୧୦) ସେହିପରି ଅପରିପକ୍ୱ ମାତୃତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ଯେମିତିକି ଏହି ଉପନ୍ୟାସରେ କୁସୁମ କମ୍ ବୟସରୁ ଗର୍ଭ ଧାରଣ କରିଥିବାରୁ ସେ ମରିଯାଇଛି ତା ଛୁଆ ବଞ୍ଚିଯାଇଛି । ବାଲ୍ୟବିବାହ ହେଉ କି ଅପରିପକ୍ୱ ମାତୃତ୍ୱ ହଉ ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏକପ୍ରକାର ପରମ୍ପରା ଓ ବାଧ୍ୟବାଧକତା । ଶିଶୁ ମଡ଼କ ପରେ ସରକାରୀ ଦଳ ଆସି ଫି ଘର ପିଛା ଚାଉଳ, ଡାଲି, କିରାସିନି, ଛତୁଆ, ବିସ୍କୁଟ୍, ଭିଟାମିନ୍ ବଟିକା, ଆଇରନ୍ ବଟିକା, ଗାମୁଛା, ପଲିଥିନ୍ ବାଣ୍ଟିଥିଲେ ପରେ ପାଣି ଫିଲ୍‌ଟର୍ ଛତା ବାଣ୍ଟିଥିଲେ । ଗାଁ ବାଟରେ ସୋଲାର୍ ଲାଇଟ୍ ଲଗେଇଥିଲେ ଛୁଆ ସବୁ ତା ତଳେ ଖେଳିଲେ । ଜୁଆଙ୍ଗ ମରଦମାନେ ତା ତଳେ ବିଡ଼ି ଫୁଙ୍କି ଫୁଙ୍କି ସପନର ରଙ୍ଗ ମାଖିଲେ । ତା ପରେ ସରକାର କେତେ ବୁଝିଛି ତାଙ୍କ କଥା । ସବୁଦିନ ଏହି ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ ଅବହେଳିତ । ସରକାରଙ୍କ ଅପାରଗତା ଚିତ୍ର ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ଆମେ ଦେଖିପାରୁ ।

ନଗଡ଼ାର ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁ ପାଇଁ ନଗଡ଼ାର ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କୁ ରୋଜଗାରକ୍ଷମ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଏସ୍.ଏମ୍.ସି.ଏଲ୍. ବା ଷ୍ଟେଟ୍ ମିନେରାଲ୍ କର୍ପୋରେସନ୍ ଲିମିଟେଡ୍ ବା ରାଜ୍ୟ ଖଣିଜ ନିଗମରୁ ଚାଲୁଥିବା କମ୍ପାନୀଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଲାବିରିନ୍ଥ ନାମରେ ଓପନ କାଷ୍ଟର କ୍ରୋମାଇଟ୍ ମାଇନ୍ସ । ସେହି ଖଣିରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୋଡ଼ିଏ ପ୍ରତିଶତ କାମ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କିନ୍ତୁ; ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଲାବିରିନ୍ଥ କମ୍ପାନୀ ଖଣି ଯେଉଁ କିଛି ଲୋକଙ୍କର ଜମି ନେଇ କାମ କରିଥିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷତିପୂରଣ ଦେଇଛି ଏବଂ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ କାମ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଲିଖିତ ରାଜିନାମା ହୋଇନଥିଲା । ତେଣୁ ଏହାର ଭରପୂର ଫାଇଦା ଉଠେଇଛି ସୁପ୍ରିୟ ମିଶ୍ର ଯିଏକି ଏହି ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଲାବିରନ୍ଥର ମୁଖ୍ୟ । ସେ ଥିଲେ ମୂଳରୁ ସଂରକ୍ଷଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତେଣୁ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କର ୨୦ ପ୍ରତିଶତ ଶ୍ରମିକ ସଂରକ୍ଷିତ ଫାଇଦା ସେ ନେଉଥିଲା । ଏହା ସହିତ ବିଦେଶୀ କମ୍ପାନୀମାନଙ୍କ ଇଜି ଏକ୍ସପୋର୍ଟ୍ ବା ସରଳ ରପ୍ତାନୀ କରିବା ପାଇଁ ଆସିଥିବା ବିଦେଶୀ କ୍ଲାଭିନ୍‌କୁ ଏହି ଡିଲ୍‌ରେ ସାମିଲ୍ କରି ତାର ଭରପୁର ଫାଇଦା ନେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ ଚଳେଇଥିଲା । ଲ୍ୟାଣ୍ଡ୍ ଲାବିରିନ୍ଥ କିପରି ପରିବେଶ ଉପରେ ଦେଢ଼ ଶହ ପ୍ରତିଶତ ପ୍ରଶସ୍ତି କରୁଛି ଏବଂ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦା ଖଣି ନିଗମ ଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହେଉଛନ୍ତି ତା ଉପରେ ମିଟିଙ୍ଗ୍‌ରେ ବିସ୍ତୃତ ଭାବରେ କହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସତରେ କଣ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦା ଉପକୃତ ହେଉଥିଲେ ? ପରିବେଶ ପ୍ରଦୂଷଣ ଯୋଗୁଁ ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର ବଢୁଥିଲା । ଜୁଆଙ୍ଗମାନେ କାମ ନପାଇ ଭୋକ ଉପାସରେ ଦିନ କାଟୁଥିଲେ । ନଗଡ଼ାର ଏହି ବିପର୍ଯ୍ୟସ୍ତ ଜନସମାଜ ପାଇଁ ତଥା ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ଇତି ହେମ୍ବ୍ରମ ଓରଫ୍ ଇତି ସାଜିଛି ଏହି ଉପନ୍ୟାସର ନାୟିକା । ଆଦିବାସୀ ଜୁଆଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଲଢ଼ିଛି ଏବଂ ତା ସହିତ ହାତ ମିଶାଇ

ଚାଲିଛନ୍ତି ଉମାକାନ୍ତ ଦେବତା ଓ ବିଦେଶୀ କ୍ଲାଭିନ୍ । ଇତି ସେହି ମିଟିଙ୍ଗ୍‌ରେ କମ୍ପାନୀ ତଥା ସୁପ୍ରିୟର କଥା ବିରୋଧରେ ସ୍ୱର ଉଠେଇଛନ୍ତି ପ୍ରଥମେ କୁହନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ଜଳ, ଜମି ଓ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଅକ୍ତିଆର କରି ଖଣି ଉତଖନନ ହେଉଛି, ସେହି ଜଳ, ଜମି, ଜଙ୍ଗଲର ମାଲିକ ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କେତେ ଜଣ ଶ୍ରମିକ ଭାବେ ନିଯୁକ୍ତି ପାଇଛନ୍ତି ?" (୧୧) ସ୍ଥାନୀୟ ଅଧିବାସୀଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ବା ବିକାଶ ପାଇଁ ଏଲ୍.ଏଲ୍. କମ୍ପାନୀକୁ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରଚୁର ଅର୍ଥ ଯାଉଥିଲା ତେଣୁ ଏତେ ସବୁ ଅର୍ଥ କଣ ହେଉଛି ବୋଲି ଉମାକାନ୍ତ ବାବୁ ଆର୍.ଟି.ଆଇ କରିଥିଲେ । ଏହା ସହିତ ଡି.ଏମ୍.ଏ'. ଏବଂ ଏଲ୍.ଏଲ୍. କମ୍ପାନୀକୁ ଇତି ସହିତ ଉମାକାନ୍ତ ବାବୁ ପରିଦର୍ଶନରେ ଯାଇଥିଲେ । ଇତି ସେଠିକାର ଗଣତନ୍ତ୍ର ଦିବସରେ ମଧ୍ୟ ନଗଡ଼ା ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଛି – " "ଯାଅ ସରକାର ଦେଖ ଯାଇ ନଗଡ଼ାରେ କୁପୋଷଣର ଶୀକାର ହୋଇ ଦମ୍ ଛାଡୁଥିବା କୁନିକୁନି ମଣିଷର ଅସାଡ଼ ଶରୀର । ସେ ବଞ୍ଚିଗଲେ ସିନା ସଂରକ୍ଷଣର ସୁବିଧା ପାଇବ ! ସେ ବଂଚି ରହିଲେ ସିନା ପାଠ ପଢିବ, ଚାକିରୀ କରିବ ! ଘଙଘ ସଂରକ୍ଷଣ ନୁହେଁ ସରକାର, ସୁରକ୍ଷା ଦିଅ । ଆରକ୍ଷଣ ନୁହେଁ, ନିରକ୍ଷଣ କର । ଯେଉଁ ସଂରକ୍ଷଣ, ଆରକ୍ଷଣ ତା'ର ଆତ୍ମସମ୍ମାନକୁ ଦଳିମକଚି ଧୂଳିସାତ୍ କରେ ତାହା ସଂସ୍କରଣସାପେକ୍ଷ । ଯାଅ ସରକାର, ନଗଡ଼ାର ସେଇ ଆଦିବାସୀକୁ ପଚାର ଯିଏ ପାହାଡ଼ର ଦନ୍ତୁରା ଛାତିରେ ପୋଡୁଚାଷ କରି ଜିଇଁବାର ମୂଳମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରଣ କରୁଛି । ନା ତା' ପାଖେ ଅଛି ତେଲ, ନା ଅଛି ମସଲା । ନା ସେ ତେଲ ଲଗାଇ ଶିଖିଛି, ନା ସେ ତେଲ ମାଖିପାରୁଛି । ନା ସିଏ ମସଲା କଷି ଖାଇପାରୁଛି, ନା ସେ ମସଲାର ମାଲେମାଲ ପ୍ରଚାର କରିପାରୁଛି । ହଁ, ତା' ପାଖରେ ଭୋକ ବ୍ୟତିରେକ ଅଛି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଜିନିଷ ଯାହା ସେ ସରକାରଙ୍କୁ ଦେଇପାରିବ । ସେହି ଭୋଟ ବଦଳରେ ସରକାର, ତମେ ତାକୁ ଦିଅ କଣ ? ! ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ, ରେସନ ଆଉ ସିଲଟ ଖଡ଼ିର ଉପରକୁ ଯାଇ ଦେଖ ସରକାର, ସେ ତା' ଜାଳିରେ ସଜସଜ ବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ତୁମର ସାମାନ୍ୟ ଉପଚାରକୁ ଚାହିଁବସିଛି ।" (୧୨) ଏହା ହିଁ ନଗଡ଼ାର ନଗ୍ନ ବାସ୍ତବତା । ସରକାରଙ୍କ ବିଭିନ୍ନ ଯୋଜନା ଓ ପ୍ରକଳ୍ପ ଆସେ ସ୍ଥାନୀୟ ବିକାଶ ଓ ସ୍ଥାନୀୟ ବାସିନ୍ଦାଙ୍କ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ କିନ୍ତୁ ତା'ର ଫାଇଦା ଉଠାନ୍ତି କେବଳ ଉଦ୍ୟୋଗୀ ବା ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ । ଆଦିବାସୀ ଜୁଆଙ୍ଗ କାମ ପାଉ ସମସ୍ତ ସୁବିଧାରୁ ବଞ୍ଚିତ ହୁଏ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ସରକାରଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଏମିତି ଦିନ ବିତିଯାଏ ।

ଉପସଂହାର:

ଶେଷରେ ଏତିକି କୁହାଯାଇପାରେ ଯେ, ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ସମୟଖଣ୍ଡରେ ଅପପୁଷ୍ଟି ଭଳି ଏକ ସମସ୍ୟା ଆମ ପ୍ରକାଶନ ଓ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପ୍ରତି ଏକ ଉପହାସ । ଏହି ସମସ୍ୟାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଯଦିଓ ଓଡ଼ିଆ ଉପନ୍ୟାସ ସାହିତ୍ୟରେ କେତେଜଣ ହାତଗଣତି କଥାକାର ନିଜର ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରିଛନ୍ତି; ତଥାପି ଏହା ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇପାରିଛି । ଉପରୋକ୍ତ ଆଲୋଚନା ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୂଚନାତ୍ମକ ଏକ ପ୍ରୟାସ ମାତ୍ର ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

- ଚିରଞ୍ଜିତ, ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ, "ଯୋଦ୍ଧା', କଥା ପତ୍ରିକା, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଫେବୃୟାରୀ ସଂଖ୍ୟା ୨୦୧୭, ପୃଷ୍ଠା-୧୨୫
- ତତୈବ, ପୃ- ୧୪୧
- ତତୈବ, ପୃ- ୧୪୨
- ତତୈବ, ପୃ-୧୦୩
- ଚିରଞ୍ଜିତ, ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ, କର, ରବିନାରାୟଣ, " ନଶ୍ୱର ଗଡ଼ର ଡ଼ାକବାଜି ', ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେସନ୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରକାଶ ୨୦୨୧, ପୃ-୧୭
- ତତୈବ, ପୃ-୪୫
- ତତୈବ, ପୃ-୧୩୯
- ଚୌଧୁରୀ, ମମତମୟୀ, "ଲୁହା" ପଶ୍ଚିମା ପବ୍ଲିକେନ୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ ୨୦୨୨, ପୃ-୨୧
- ତତୈବ, ପୃ-୫୨
- ତତୈବ, ପୃ-୬୫
- ତତୈବ, ପୃ-୭୩
- ତତୈବ, ପୃ-୧୮୪, ୧୮୫

❖ ❖ ❖